

УДК 81'37

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/42-1-22>

Сослан ДЖИОЄВ,

orcid.org/0000-0002-2418-7899

*студент II курсу магістратури факультету лінгвістики
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
(Київ, Україна) soslan13@icloud.com*

Ольга ВОРОБЙОВА,

orcid.org/0000-0001-9039-9737

*доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
(Київ, Україна) soslan13@icloud.com*

ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ КІНОСЦЕНАРІЇВ У ЖАНРІ ФЕНТЕЗІ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Статтю присвячено дослідженню способів перекладу англомовних кіносценаріїв у жанрі фентезі українською мовою. Актуальність дослідження визначається необхідністю теоретичного осмислення специфіки англомовного художнього кінодискурсу фентезі і практики його перекладу, а також дослідницькою увагою до інструментарію лексичних трансформацій. Метою дослідження є визначення лексичних особливостей українськомовного перекладу англомовних творів у жанрі фентезі, оформлених у вигляді кіносценаріїв. У статті висвітлено основні лінгвістичні підходи до понять «медіатекст», «кінодискурс», «фантастичний дискурс». Розглянуто такі категорії кінотексту, як цілісність, зв'язність, ретрорефлексія, антропоцентричність, локативна та часова атрибуція, інформативність, модальність, прагматична спрямованість. Тексти жанру фентезі проаналізовано крізь призму тих труднощів, що виникають під час їх перекладу. Стаття містить дані про основні типи лексичних трансформацій, які застосовуються в перекладі аналізованих англомовних кіносценаріїв. Особливу увагу приділено використанню прийому транслітерації як такому, що дає змогу відтворити колорит авторського світобачення. Здійснено перекладацький аналіз кіносценарію першого фільму кінотрилогії «Володар пернів», а саме «Володар пернів: Братство перня», у контексті можливих способів його перекладу українською мовою. Показано, що основні лексичні труднощі перекладу розглянутих кіносценаріїв пов'язані з відтворенням міфічної реальності творів фентезі, де наявне змішування мов, у тому числі й створених автором, і перенесенням цих реалій на український ґрунт. Стаття може становити інтерес для студентів філологічних спеціальностей, аспірантів, професійних перекладачів і науковців.

***Ключові слова:** переклад, перекладацький аналіз, фантастичний дискурс, кінодискурс, концепт, трансформації.*

Soslan DZYOIEV,

orcid.org/0000-0002-2418-7899

*Master's Degree student at the Faculty of Linguistics
National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"
(Kyiv, Ukraine) soslan13@icloud.com*

Olga VOROBYOVA,

orcid.org/0000-0001-9039-9737

*Doctor of Philological Sciences, Professor,
Professor at the Department of Theory, Practice and Translation of English
National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"
(Kyiv, Ukraine) soslan13@icloud.com*

LEXICAL FEATURES OF THE UKRAINIAN TRANSLATIONS OF ENGLISH FANTASY FILM SCRIPTS

This paper addresses the ways of translating English fantasy film scripts into Ukrainian. The topicality of the research is determined by the need for theoretical interpretation of English-language fictional fantasy film discourse and the practice of its translation, as well as scholars' interest to lexical transformations toolkit. The aim of the research is to define some

lexical features of English fantasy film scripts Ukrainian translations. The paper highlights the main linguistic approaches to the concepts of “media text”, “film discourse”, and “fantasy discourse”. It considers such categories of film text as integrity, coherence, retroreflection, anthropocentricity, local and temporal attribution, informativeness, modality, and pragmatic orientation. Basic information about those features of fantasy genre is given that cause difficulties occurring while translating texts of this genre. The paper contains the data concerning the main types of lexical transformations used in translation of English-language film scripts under analysis. Particular attention is given to the technique of transliteration that allows to convey the specificity of the author’s worldview. The paper suggests the translation analysis of the screenplay of the first movie in the film trilogy “The Lord of the Rings”, namely “The Lord of the Rings: The Fellowship of the Ring”. The paper demonstrates that the main lexical difficulties in translating the film scripts under study concern the reproduction of mythical reality of fantasy literary works with its mixture of languages, including those created by the author, and the transfer of these realia into the Ukrainian milieu. The paper might be of interest to philology graduate and postgraduate students as well as professional translators and researchers.

Key words: translation, translation analysis, fantasy discourse, film discourse, concept, transformation.

Постановка проблеми. Проблема кіноперекладу (Слишкін, Єфремова, 2004; Гудманян, Плетенецька, 2014; Снеткова, 2008; Горшкова, 2003; Ворошилова, 2007) і, зокрема, перекладу англomовних текстів кіносценаріїв у жанрі фентезі українською мовою актуальна й важлива для розробки як часткової, так і загальної теорії перекладу (Ктитарова, 2013). Перекладач постійно стикається з проблемою вибору перекладацьких прийомів і технік залежно від характеру тексту і його жанрових особливостей. У разі перекладу зарубіжних кіносценаріїв і фільмів, особливо в жанрі фентезі, це передбачає ще й урахування віку й лінгвокраїнознавчої компетентності глядача (Котченко, 2016: 66). Той факт, що зарубіжні фільми-фентезі становлять основу кінопрокату і, як правило, демонструються в кінотеатрах у дубляжі, створює враження, що українськомовна версія з точністю відтворює оригінал. Однак вихідний і перекладений кінодискурси можуть виявляти низку структурно-сміслових розбіжностей, викликаних застосуванням різних інтерпретативно-комунікативних прийомів перекладу. Унаслідок цього нерідко висловлення й репліки, які відтворюють сказане в оригіналі, стають об’єктом критики індивідуально-авторського стилю і функціонують надалі як цитати поряд із буквально перекладеними репліками.

Аналіз досліджень. Хоча подібні випадки неодноразово привертали увагу перекладачів (Лукьянова, 2011; Макарчук, 2018; Плетенецька, 2013), аналіз одиничних прикладів не дає змоги зробити обґрунтованих наукових узагальнень стосовно відповідних перекладацьких труднощів. Актуальність дослідження визначається необхідністю теоретичного осмислення практики перекладу англomовного художнього кінодискурсу фентезі передовсім у ракурсі лексичних трансформацій, розглянутих у світлі когнітивно-дискурсивного підходу. «Когнітивно-дискурсивний напрям у лінгвістиці зорієнтований на визначення способів

репрезентації ментального світу людини в мові, розгляд мови як універсального засобу концептуалізації дійсності, на формування комунікативної компетенції мовця й адресата» (Каліш, 2018: 20). Такий підхід до дискурсу різних жанрів вважається одним із пріоритетних у сучасній лінгвістиці (Бацевич, 2004; Почепцов, 2002; Чрділелі, 2019 та інші).

Метою статті є розкриття специфіки кінотексту в термінах його основних категорій і визначення на цій основі лексичних особливостей перекладу англomовних текстів кіносценаріїв у жанрі фентезі українською мовою.

Об’єктом дослідження є англomовний художній кінодискурс фентезі у форматі сценарію в оригіналі та перекладі, предметом – лексичні особливості українськомовного перекладу англomовних кіносценаріїв у жанрі фентезі.

Матеріал дослідження становить англomовний текст кіносценарію Пітера Джексона (Jackson, 2001) першого фільму кінотрилогії “The Lord of the Rings” («Володар перснів») за однойменними творами Дж.Р.Р. Толкієна, а саме, “The Lord of the Rings. The Fellowship of the Ring” («Володар перснів: Братство персня») і його переклад українською мовою Романа Ілліна (Іллін, 2008).

Виклад основного матеріалу. У всі часи переклад сприяв тому, що твори мистецтва, у тому числі й кінематографічні, ставали доступнішими широкому колу людей. Зважаючи на те що жанр фентезі, який займає заслужене місце в сучасному кіно, завжди приваблював глядачів завдяки створенню світів, усе більш віддалених від реального світу, мова такого дискурсу перебуває в постійному розвитку. «З огляду на те що ніяких канонічних обмежень у фентезі не існує, її мова зазнає постійних змін» (Пестушко, Гончарова, 2000: 64), чим і зумовлено складність перекладу таких кіносценаріїв.

Текст кіносценарію можна вважати медіатекстом (Слишкін, Єфремова, 2004: 16), який згодом

стає в один ряд з екранними текстами, які поряд із кінематографічними також включають телетексти (телевізійні фільми й серіали), відеотексти (відеофільми) і комп'ютерні тексти (відеоігри).

За засновником медіапедагогіки Ю.М. Усовим, кінотекст (ігровий, документальний, анімаційний, навчальний, науково-популярний) є динамічною системою звукових образів і пластичних форм, яка в умовах екранних просторово-часових та аудіовізуальних вимірів передає послідовність розвитку думки художника про світ і про себе (Усов, 1980: 17). Проте цьому визначенню бракує врахування його комунікативної спрямованості, тобто адресованості глядачеві і створеності спеціально для сприйняття масовою аудиторією (Плетенецька, 2013: 221).

З погляду комунікації кінотекст ґрунтується на трьох основних кодах – портретному, мовному і звуковому (Еко, 1972).

Кінотекст стосується здатності глядацької аудиторії інтерпретувати світ, не вдаючись до мови. Увазі аудиторії пропонується природний спосіб існування у світі (спілкування героїв із речами тощо), який вони сприймають в імітаціях, жестах, поглядах персонажів у контексті звичних чи незвичних ситуацій. Замість передачі внутрішнього стану персонажа шляхом словесного опису або внутрішнього монологу, у фільмі його/її внутрішній стан відтворюється й невербально, за допомогою музики, пейзажу, інтер'єру, поведінки героя.

Отже, «кінематографічний наратив функціонує як на вербальному, так і на візуальному рівнях» (Котова, 2016: 20), що передбачає взаємодію низки текстових категорій, до яких належать інформативність, членованість, когезія, континуум, автосемантика відрізків тексту, ретроспекція, проспекція, модальність, інтеграція, завершеність (Гальперин, 2007), інтеграція, стагнація, образ автора, художній простір і час (хронотоп), підтекст (Тураєва, 1986), а також адресованість (Вороб'єва, 1993). З-поміж зазначених текстових категорій сфокусуємося окремо на таких категоріях кінотексту, як цілісність, зв'язність, ретро-рефлексія, антропоцентричність, локативна та часова атрибуція, інформативність, модальність і прагматична спрямованість, особливо важливих для перекладу.

Цілісність кінотексту пов'язана з його поділом на епізоди, які характеризуються формальною або значущою автономією, тому можуть демонструватися окремо. «Кадри поєднуються за допомогою монтажу, який вважають ідентичним до поєднання морфем у слова, а слів – у речення» (Лукьянова, 2011: 184).

Автономність змісту епізоду є відносною, оскільки вона вимагає опори на зміст фільму в цілому. Якщо епізод демонструється окремо, такий показ майже завжди супроводжується посиланням на джерело тексту фільму та вказівкою (явною чи неявною) причини цитування. На перший погляд кінотекст може здатися неординарним, тому що в ньому розробляються різні сюжетні лінії, перетинаються теми, змінюються точки зору. Причиною цього є невідповідність між лінійним характером розгортання тексту й багатовимірністю зображення, які внаслідок їх взаємодії створюють єдине ціле. «Кінотекст розуміють як зв'язне, цілісне й завершене повідомлення, що виражається за допомогою вербальних (лінгвістичних) і невербальних (іконічних і/або індексальних) знаків» (Лукьянова, 2011: 184).

Фокус подій у фільмі може рухатися вперед (відповідно до перебігу подій у реальному світі) або навпаки (повертається назад), що значною мірою визначає специфіку часової атрибуції. Зважаючи на те що час тече нерівномірно і для глядача, і для персонажа й те що фільм зазвичай містить багато подій, ми сприймаємо сам фільм або його окремі фрагменти як динамічний (Слышкин, Ефремова, 2004: 30).

З погляду локативної атрибуції зображення топосу може бути автономним фрагментом кінотексту, наприклад, панорамою міста, поданою за допомогою напливу, що є характерним для зачину типово американських фільмів чи пейзажів у серіалах. Однак частіше простір у фільмі включає присутність персонажа. Простір є невіддільним від фактичного часу дії: пейзаж завжди вказує на пору року та період доби. Подібні вказівки (ялинка, щільні фіранки в поєднанні з електричним освітленням тощо) може містити також і зображення інтер'єру.

Інформативність кінотексту, що характеризується багатоканальністю й інформаційного потоку, багато в чому залежить від його модальності. Протягом тривалого часу в лінгвістиці домінувало трактування модальності як граматичної категорії широкого семантичного діапазону (Виноградов, 1950). У сучасному мовознавстві модальність традиційно визначається як характер відображення і змісті висловлення або тексту явищ об'єктивної дійсності (Гальперин, 2007). З боку модальності конкретний кінематографічний дискурс є продуктом суб'єктивної інтерпретації дійсності колективним автором, яка виявляється на всіх етапах відбору мовного й іншого матеріалу, починаючи від вибору теми та проблематики майбутнього фільму. У фільмі суб'єктивність автора вира-

жається не лише словесно, а й у режисерських, операторських, звукорежисерських рішеннях, акторській грі тощо, тому можемо стверджувати, що маємо справу зі складним типом модальності (Слышкин, Ефремова, 2004: 36).

Прагматична спрямованість кінотексту, яка тісно пов'язана з його модальністю, передбачає певну імпліцитну дію, тобто зміну в почуттях, думках глядача, що не обов'язково знаходить вербальне вираження (Назарьєва, 2016: 123).

Отже, кінотекст, якому властиві універсальні категорії тексту, виконує комунікативну функцію з опертям на взаємодію двох принципово різних семіотичних систем (вербальної та невербальної), тобто є специфічною формою креолізованого, або гібридного тексту. На думку Є.Є. Анісімової, креолізованим, чи гібридним текстом можна вважати особливий лінгвовізуальний феномен, «у якому вербальний та образотворчий компоненти утворюють одне візуальне, структурне, смислове й функційне ціле, що забезпечує його комплексний прагматичний вплив на адресата» (Анісімова, 1992: 73).

Кінотекст відрізняється від інших креолізованих текстів більшою складністю: «зображення, що входить до його композиції, рухається, а словесний компонент подається не тільки у формі письма, а й у формі звучання мови, як правило, із семантичним і кількісним домінуванням останнього» (Слышкин, Ефремова, 2004: 19). Кінотекст складається із зображень, рухомих і статичних, мовленнєвих висловлень, усних і письмових, шуму та музики. Усі ці елементи певним чином організовані й нерозривно пов'язані між собою в межах двох семіотичних систем: вербальної та невербальної.

Крім зазначених вище особливостей, кінотвори розрізняються за жанрами, де окремо вирізняється жанр фентезі. Кіно в жанрі фентезі характеризується специфічно вибудованим сюжетом і низкою стилістичних особливостей, зокрема наявністю власних назв та okazіоналізмів, що вимагає особливої уваги при перекладі.

Кінотвори фентезі, як уже згадувалося вище, створюють власний світ, який має властивості, що є неможливими в нашій реальності. У ньому з'являються нові предмети, рослини, місця й істоти, що потребує створення авторських неологізмів. При цьому, пропонуючи правдоподібні реалії фантастичного світу, автор, як правило, користується наявними в мові моделями словотворення, що, з одного боку, полегшує, а з іншого – ускладнює процес перекладу.

Виділяють чотири компоненти, що викликають труднощі в перекладі будь-яких творів жанру фен-

тезі, включаючи тексти кіносценаріїв. Це власні імена, топоніми, світоустрій і реалії.

Найчастіше сценаристи фентезі в кінотекстах роблять покликання на римську і грецьку міфологію, а також казки й легенди, що вимагає від перекладача відповідних знань та ерудиції. Хоча такий художній світ є від самого початку й до кінця продуктом фантазії автора й містить власні фантастичні реалії, однак цей світ постає як логічний і внутрішньо гармонійний, презентується автором як цілком можливий, певним чином пов'язаний із реальністю, тобто як метафора, гіпербола або алегорія реального світу.

Переклад фантастичного кінотексту становить досить важке завдання, оскільки такий текст характеризується значною специфікою. Водночас фантастичні твори та їх міжмовна й міжкультурна трансляція є вкрай важливими для сучасної теорії перекладу, тому що «сьогодні особливості й труднощі перекладу фантастичних творів є недостатньо описаними; відповідно, на основі порівняльно-зіставного аналізу ще не розроблені типології можливих перекладацьких помилок і перекладацьких стратегій» (Макарчук, 2018: 98).

Загальновідомо, що досягнення адекватності в перекладі прямо пов'язане з умінням грамотно ідентифікувати перекладацьку проблему і здійснювати необхідні перекладацькі трансформації, використання яких у результаті застосування певних перекладацьких прийомів передусім продиктовано необхідністю передачі змісту та смислових відтінків оригіналу.

Ми виходимо з того, що прийоми перекладу полягають у підборі такої мовної/мовленнєвої одиниці цільової мови, яка втілювала б істотні змістові та/або формальні характеристики оригіналу (Андрієнко, 2014: 15). Це передбачає відповідні лексичні трансформації. Основні лексичні трансформації, які застосовуються в перекладі, ґрунтуються на таких перекладацьких прийомах: перекладацьке транскрибування і транслітерація, калькування й лексико-семантичні заміни (конкретизація, генералізація, модуляція) (Гайдар, 2015: 19).

Проаналізувавши лексичні трансформації в перекладі кінотексту фентезі, що становить корпус дослідження, а саме текст кіносценарію «The Lord of the Rings» («Володар перснів: Братство персня Пітера Джексона» (Jackson, 2001) у перекладі Р.В. Ілліна (Іллін, 2008) за однойменним твором Дж.Р.Р. Толкієна, можемо відзначити, що найчастотнішим у зазначеному перекладі є прийом транслітерації (75,3%), що дає змогу передати колорит авторського світу, де більшість назв

та імен вигадані письменником на основі сконструйованої ним мови.

Використання в перекладі саме транслітерації, замість транскрибування, виправдано тим, що правила передачі звукової форми слів у формі фонетичної транскрипції вигаданої Толкієном штучної мови невідомі. Так, за допомогою прийому транслітерації передано:

квазітопоніми, наприклад, *Middle Earth* (Jackson, 2001: 3) – *Середзем'я* (Іллін, 2008), *Minas Morgul* (Jackson, 2001: 37) – *Мінас-Моргул* (Іллін, 2008);

квазіантропоніми, наприклад, *Isildur* (Jackson, 2001: 3) – *Ісільдур* (Іллін, 2008), *Aragorn* (Jackson, 2001: 75) – *Арагорн* (Іллін, 2008);

квазіфітоніми, наприклад, *Athelas plant* (Jackson, 2001: 58) – *квітка Ацелас* (Іллін, 2008);

квазіастроніми, наприклад, *Earendil* (Jackson, 2001: 106) – *Еаренділь* (Іллін, 2008);

квазімови, наприклад, *Elvish* (Jackson, 2001: 27) – *ельфійська мова* (Іллін, 2008);

квазіпредмети, наприклад, *the Mithril Vest* (Jackson, 2001: 95) – *сорочка з кілець Міррїлу* (Іллін, 2008).

Досить частотною перекладацькою трансформацією в аналізованому кіноценарії є калькування (13,4%), оскільки деякі з вигаданих назв мають важливе смислове навантаження, яке необхідно семантично відтворити в перекладі. До таких кальок належать: *Misty Mountains* (Jackson, 2001: 2) – *Імлисті Гори* (Іллін, 2008); *Mount Doom* (Jackson, 2001: 2) – *Згубна Гора* (Іллін, 2008); *the Second Age* (Jackson, 2001: 8) – *друге літочислення* (Іллін, 2008); *the Dark Lord* (Jackson, 2001: 33) – *Темний Владар* (Іллін, 2008); *The Black rider* (Jackson, 2001: 42) – *Чорний Вершник* (Іллін, 2008); *the Halflings* (Jackson, 2001: 106) – *напіврослики* (Іллін, 2008).

Наступною за частотністю лексичною трансформацією в тексті кіноценарію виявився приблизний переклад за допомогою анало-

гів (5%), наприклад: *Seeing Stones* (Jackson, 2001: 37) – *всевидючі камені* (Іллін, 2008); *the Secret Fire* (Jackson, 2001: 96) – *Довічний Вогонь* (Іллін, 2008); *Ringbearer* (Jackson, 2001: 99) – *Хранитель* (Іллін, 2008).

Крім того, низку вигаданих назв передано за допомогою напівкальок. Це в основному стосувалося виразів, у яких, крім імені власного, наявне також загальне ім'я, наприклад: *fortress of Barad-dur* (Jackson, 2001: 28) – *фортеця Барад-Дур* (Іллін, 2008); *river Isen* (Jackson, 2001: 37) – *річка Ізен* (Іллін, 2008); *the Gap of Rohan* (Jackson, 2001: 80) – *ворота Рохану* (Іллін, 2008); *the Mines of Moria* (Jackson, 2001: 81) – *копальні Морії* (Іллін, 2008); *The White Tower of Ecthelion* (Jackson, 2001: 102) – *Біла Вежа Ектеліону* (Іллін, 2008). І лише одну власну назву транскрибовано: *Gandalf* (Jackson, 2001: 11) – *Гендальф* (Іллін, 2008).

Висновки. Отже, варто визнати, що англomовні кінотексти фентезі є специфічними і складними для перекладу, що визначає, зокрема, ті лексичні труднощі, які пов'язані з перенесенням міфічної реальності, де наявне змішування мов, у тому числі й створених автором фентезі, на ґрунт іншої лінгвокультури, у тому числі вітчизняної.

Аналіз англomовного кіноценарію першого фільму з кінотрилогії “The Lord of the Rings” («Володар перснів») за однойменними творами Дж.Р.Р. Толкієна та його українськомовного перекладу демонструє різноманіття способів перекладу вигаданих письменником власних назв. При цьому різні семантичні типи лексико-семантичних маркерів можуть передаватися за допомогою транслітерації, введення неологізмів, побудованих на калькуванні та/або напівкалькуванні, створення лексичних неологізмів, прийомів аналогового й описового перекладу, лише в поодиноких випадках за посередництва транскрибування. Це свідчить про важливість саме смислових акцентів у відтворенні в перекладі творів жанру фентезі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андриєнко Т. П. Переклад як когнітивно-комунікативна діяльність. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя*. Ніжин : НДУ ім. М.Гоголя, 2014. С. 13–17.
2. Анисимова Е. Е. Паралингвистика и текст (к проблеме креолизованных и гибридных текстов). *Вопросы языкознания*. 1992. № 1. С. 71–79.
3. Бацевич Ф. С. Основы коммуникативной лингвистики. Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. 344 с.
4. Виноградов В. В. О категории модальности и модальных словах в русском языке. Москва : Просвещение, 1950. 105 с.
5. Воробьева О. П. Текстовые категории и фактор адресата. Київ : Вища школа, 1993. 220 с.
6. Ворошилова М. Б. Креолизованный текст: кинотекст. *Политическая лингвистика*. Екатеринбург, 2007. Вып. (2) 22. С. 106–110.
7. Гайдар Д. О. Методичні рекомендації до написання кваліфікаційних робіт за спеціальністю «Переклад»: базові теоретичні поняття. Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. Ч. 1. 67 с.
8. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования. Москва : Ком Книга, 2007. 144 с.

9. Горшкова В. Е. Сценарий фильма в переводческом аспекте. *Вопросы теории и практики перевода: Вестник ИГЛУ. Серия «Лингвистика»*. Иркутск : ИГЛУ, 2003. № 6. С. 68–78.
10. Гудманян А. Г., Плетенецька Ю. М. Переклад жаргонізмів сленгу і пейоративної лексики художніх фільмів США. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя*. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2014. С. 58–61
11. Доценко О. Л. Семантико-прагматичний синтаксис: особливості вираження модальності : монографія. Київ : Міленіум, 2006. 226 с.
12. Каліш В. А. Когнітивно-дискурсивний підхід у лінгвометодиці вищої школи. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя*. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. № 4. С. 20–25.
13. Котова І. А. Концепти герой та антигерой в американському кінодискурсі: когнітивний і прагматичний аспекти : дис. ... канд. філол. наук. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. 279 с.
14. Котченко Т.Е. Вплив лінгвокраєзнавчої компетенції на розвиток міжкультурної комунікації. *Молодий вчений*. Київ : КНУКіМ, 2016. № 4.1. С. 66–69.
15. Ктитарова Н. К., Воронова З. Ю. Теорія перекладу (Вступ до перекладознавства. Загальна теорія перекладу. Лексико-граматичні проблеми перекладу). Дніпродзержинськ : ДДТУ, 2013. 323 с.
16. Лукьянова Т. Г. Теоретичні аспекти кіноперекладу з англійської на українську мову. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна*. 2011. № 973. С. 183–187.
17. Макаруч О. О. Фантастичний текст: проблема перекладу. *Перекладацькі інновації* : матеріали VIII наук.-практ. конф. Суми : Сумський державний університет, 2018. С. 97–101.
18. Назарьева Е. В. Характерные черты кинотекста как формы художественной реальности. *Филологические науки. Серия «Вопросы теории и практики»*. Тамбов : Грамота, 2016. № 2 (56). Ч. 2. С. 121–124.
19. Пестушко А. В., Гончарова В. Б. Особливості творення топонімів у циклі романів Дж. Мартіна «Пісня льоду та полум'я». 2000. С. 64–80. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/139/4066/8497-1?inline=1>.
20. Плетенецька Ю. М. Парадигма понять термінологічної системи кіно перекладу. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Філологічні науки»*. 2013. № 14 (3). С. 219–226.
21. Почепцов Г. Г. Коммуникативные технологии двадцатого века. Киев : Ваклер, 2002. 352 с.
22. Слышкин Г. Г., Ефремова М. А. Кинотекст (опыт лингвокультурологического анализа). Москва : Водолей Publishers, 2004. 153 с.
23. Снеткова М. С. Художественный фильм как объект перевода. *Иберо-романистика в современном мире* : материалы конференции : сборник статей. Москва : МАКС Пресс, 2008. С. 104–108.
24. Тураева З. Я. Лингвистика текста. Москва : Просвещение, 1986. 127 с.
25. Усов Ю. Н. Методика использования киноискусства в идейно-эстетическом воспитании. Таллинн, 1980. 125 с.
26. Чрділелі Т. В. Курс лекцій з навчальної дисципліни «Дискурсивні студії» для підготовки докторів філософії денної форми навчання зі спеціальності 035 Філологія. Кременчук : Видавничий відділ Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського. 2019. 70 с.
27. Eco U. Towards a Semiotic Inquiry into the Television Message. *Working Papers in Cultural Studies*. 1972. № 2. P. 103–121.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Jackson P. The Lord of the Rings. Script. 2001. URL: <https://imsdb.com/scripts/Lord-of-the-Rings-Fellowship-of-the-Ring-The.html>.
2. Іллін Р. В. Володар перснів: Хранителі персня. Субтитри. Українська. 2008. URL: <https://www.opensubtitles.com/uk/subtitles/lord-of-the-rings-fellowship-of-the-rings-extended-edition-ukrainian-srt-subtitles>.

REFERENCES

1. Andriienko T. P. Pereklad yak kohnityvno-komunikatyvna diialnist [Translation as a cognitive-communicative activity]. *Research Notes of Nizhyn Mykola Gogol State University*. Nizhyn : NGSU, 2014. pp. 13–17 [in Ukrainian].
2. Anisimova E. E. Paralingvistika i tekst (k probleme kreolizovannykh i gibridnykh tekstov) [Paralinguistics and text: on creolized and hybrid texts]. *Topics in the study of language*. 1992. No.1. pp. 71–79 [in Russian].
3. Batsevych F. S. Osnovy komunikatyvnoi linhvistyky [Fundamentals of communicative linguistics]. K. : Vydavnychiy tsentr «Akademii», 2004. 344 p. [in Ukrainian].
4. Vinogradov V. V. O kategorii modalnosti i modalnykh slovakh v russkomazykye [About the category of modality and modal words in the Russian language]. M. : Prosveshcheniye. 1950. 105 p. [in Russian].
5. Vorob'jova O. P. Tekstovyye kategorii s factor adresata [Text categories and addressee factor]. K. : Vyshcha shkola, 1993. 220 p. [in Russian].
6. Voroshilova M. B. Kreolizovanny tekst : kinotekst [Creolized text: film text]. *Political linguistics*. Ekaterinburg. 2007. Issue (2) 22. pp. 106–110 [in Russian].
7. Haidar D. O. Metodychni rekomendatsii do napyssannia kvalifikatsiinykh robit za spetsialnistiu «Pereklad» : bazovi teoretychni poniattia [Method-guide for writing research qualification papers in specialty “Translation” : basic theoretical concepts]. Kharkiv: V. N. Karazin Kharkiv National University, 2015. Ch. 1. 67 p. [in Ukrainian].
8. Galperin I. R. Tekst kak obyekt lingvisticheskogo issledovaniya [Text as an object of linguistic research]. M. : Kom Kniga. 2007. 144 p. [in Russian].

9. Gorshkova V. E. Stsenariy filma v perevodcheskom aspekte [Translation aspect of film scripts]. Collection of articles "Topical issues of translation and interpretation studies and practice": Vestnik ISLU. Linguistics series. Irkutsk : ISLU. 2003. № 6. pp. 68–78 [in Russian].
10. Hudmanian A. H., Pletenetska Yu. M. Pereklad zharhonizmiv slenhu i peioratyvnoi leksyky khudozhnikh filmiv SShA [Translation of slang jargon and pejorative vocabulary of US feature films]. Research Notes of Nizhyn Mykola Gogol State University. Nizhyn : NGSU, 2014. pp. 58–61 [in Ukrainian].
11. Dotsenko O. L. Semantyko-prahmatychnyi syntaksys : osoblyvosti vyrazhennia modalnosti : Monohrafiia [Semantic-pragmatic syntax : features of modality expression : Monograph]. Kyiv: Millennium, 2006. 226 p. [in Ukrainian].
12. Kalish V. A. Kohnityvno-dyskursyvnyi pidkhid u lnhvometodytsi vyshchoi shkoly [Cognitive-discursive approach in higher school linguistic methodology]. Research Notes of Nizhyn Mykola Gogol State University. Nizhyn : NGSU, 2018. № 4. pp. 20–25 [in Ukrainian].
13. Kotova I. A. Kontsepty heroi ta antyheroi v amerykanskomu kinodyskursi : kohnityvnyi i prahmatychnyi aspekty [Concepts of hero and antihero in American film discourse : cognitive and pragmatic aspects]. Thesis for the candidate degree in philology. Kharkiv: V. N. Karazin Kharkiv National University, 2016. 279 p. [in Ukrainian].
14. Kotchenko T. E. Vplyv lnhvokraieznavchoi kompetentsii na rozvytok mizhkulturnoi komunikatsii [The influence of linguistic competence on the development of intercultural communication]. Young scientist. Kyiv : KNUCA, 2016. № 4.1. pp. 66–69 [in Ukrainian].
15. Kytarova N. K., Voronova Z. Yu. Teoriia perekladu (Vstup do perekladoznavstva. Zahalna teoriia perekladu. Leksyko-gramatychni problemy perekladu) [Translation theory (Introduction to translation studies. General translation theory. Lexical-grammatical issues of translation)]. Dniprodzerzhynsk : DSTU, 2013. 323 p. [in Ukrainian].
16. Lukianova T. H. Teoretychni aspekty kinoperekladu z anhliiskoi na ukrainsku movu [Theoretical aspects of film translation from English into Ukrainian]. Kharkiv: The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University, 2011. No. 973. pp. 183–187 [in Ukrainian].
17. Makarchuk O. O. Fantastychnyi tekst : problema perekladu [Fantastic text : the problem of translation]. Translation innovations: proceedings of VIII scientific practical conference. Sumy: Sumy State University, 2018. pp. 97–101 [in Ukrainian].
18. Nazar'eva E. V. Harakternye cherty kinoteksta kak formy khudozhestvennoj real'nosti [Characteristic features of film text as a form of artistic reality]. Philology. Theory & Practice. Tambov: Hramota, 2016. No. 2 (56). Ch. 2. pp. 121–124 [in Russian].
19. Pestushko A. V., Honcharova V. B. Osoblyvosti tvorennia toponimiv u tsykli romaniv Dzh. Martina «Pisnia lodu ta polumia» [The specificity of creating toponyms in the series of G. Martin's novels "A Song of Ice and Fire"]. 2000. pp. 64–80. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/139/4066/8497-1?inline=1> [in Ukrainian].
20. Pletenetska Yu. M. Paradyhma poniat terminolohichnoi systemy kinoperekladu [The paradigm of terminological system concepts in film translation]. Bulletin of Luhansk Taras Shevchenko National University. Philological Sciences. 2013. No14(3). pp. 219–226 [in Ukrainian].
21. Pocheptsov G. G. Kommunikativnyye tekhnologii dvadtsatogo veka. K. : "Vakler" [20th century communication technologies]. 2002. 352 p. [in Russian].
22. Slyshkin G. G., Efremova M. A. Kinotekst (opyt lingvokul'turologicheskogo analiza) [Kinotext (practice of linguistic and cultural analysis)]. Moscow : Vodoley Publishers, 2004. 153 p. [in Russian].
23. Snetkova M. S. Khudozhestvennyy film kak obyekt perevoda [A feature film as an object of translation]. Ibero-Romance in the Modern World : Conference Proceedings : Collection of Articles. Moscow : MAKS Press. 2008. pp. 104–108 [in Russian].
24. Turayeva Z. Ya. Lingvistika teksta [Text linguistics]. M. : Prosveshcheniye. 1986. 127 p. [in Russian].
25. Usov Yu. N. Metodika ispolzovaniya kinoiskusstva v ideynoesteticheskom vospitanii [Methodology of using cinematography in ideological and aesthetic education]. Tallin. 1980. 125 p. [in Russian].
26. Chrdileli T. V. Kurs lekttsii z navchalnoi dystsypliny "Dyskursyvni studii" dlia pidhotovky doktoriv filosofii dennoi formy navchannia zi spetsialnosti 035 Filolohiia [Course of lectures in "Discourse Studies" for the full-time PhD studies in the specialty 035 Philology]. Kremenchuk : Publications unit of Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University. 2019. 70 p. [in Ukrainian].
27. Eco, U. Towards a Semiotic Inquiry into the Television Message. Working Papers in Cultural Studies, 1972, 2. Pp. 103–121

LIST OF ILLUSTRATION MATERIALS

1. Jackson, P. The Lord of the Rings. Script. 2001. Retrieved from: <https://imsdb.com/scripts/Lord-of-the-Rings-Fellowship-of-the-Ring-The.html> [in English].
2. Illin R. V. Volodar Persniv. Subtytry. [The Lord of the Rings. Subtitles]. 2008. Retrieved from: <https://www.opensubtitles.com/uk/subtitles/lord-of-the-rings-fellowship-of-the-rings-extended-edition-ukrainian-srt-subtitles> [in Ukrainian].